

Foto: N. Drocic - Vodenkos

KOS KOJI VOLI ČISTE VODE

Mnoge ptice su svojim životnim navikama vezane uz vodu. Vodenkos se ističe po tome što je on indikator čistih voda. S obzirom na ovu činjenicu i sve izraženiji trend zagađivanja voda ova vrsta svakim danom postaje sve ugroženija

Mr. Dražen Kotrošan,
Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine

Kada sam saznao da će ovaj broj revije biti posvećen vodi zamislio sam se koja bi ptica, u obilju močvarica i vrsta koje su svojim životnim navikama i potrebama vezane uz vodu, zaslužila da se izdvoji u skladu sa navedenom temom. U tom trenutku pred očima mi je bila ptica, snimljena na par metara od Vrela Bosne, koja je uljepšavala spot koji je prije nekoliko go-

dina bio emitovan kao najava vremenske prognoze na Federalnoj televiziji. Bio je to vodenkos. Ova šarmantna ptica, koju sam u više navrata posmatrao na našim izvorištima, vodotocima i planinskim rijekama, smatra se indikatorom čistih voda. Zbog toga, mislim da zaslužuje da mu se posveti i izdvoji prostor za predstavljanje. Prelistate li knjige o pticama ili potražite li podatke o vodenkosu na internetu, susret ćete se sa obiljem različitih informacija. Napomenuću samo neke osnovne.

Vodenkos je u znanstvene krugove svojim opisom uveo Karl Liné 1758. godine, pri tome označivši ga latinskim imenom *Cinclus cinclus*. Svrstan je u zasebnu porodicu vodenkosova (Cinclidae), a opisano je nekoliko podvrsta. Areal rasprostranjenja ove vrste obuhvata Evropu, Sjevernu Afriku i veći dio Azije (Libanon, Mala Azija, Ural, Južni Turkestan, Himalaji, Altaj do zapadne Kine i Japana). Vodenkos dostiže veličinu do 20 cm, a prepoznatljiv je po smeđe obojenom perju, koje prekriva veći dio tijela, od kojeg se izdvajaju jasno uočljivi vrat i prsa bijele boje. Spolovi su veoma slični, dok se mladi razlikuju od odraslih. Mladi su obično sivo do smeđe obojeni odozgora, dok su donji dijelovi tijela crnobijeli i ispjegani. Postoji razlika i kod jedinki iz Južne i Jugozapadne Evrope, kod kojih je trbuh crn, i njihovih srodnika u Srednjoj Evropi i u Velikoj Britaniji koji su po trbuhu više riđasti. Boravi uz čiste vode gdje voli skakutati po kamenju.

Dok stoji na kamenju, slično palčiću, zna nadići rep. U letu izgleda nezgrapno, poput letećeg torpeda, ali leti veoma brzo. Krila koristi i ispod vode brzo mašući njima što mu povećava brzinu prilikom ronjenja. U vrijeme gniježdenja uglavnom je uz izvorišta, brze potoke i planinske rijeke, dok se zimi može vidjeti i uz sporije rijeke. Godišnje ima dva legla u koja polaže 4 do 6 jaja. Gnijezdo pravi u rupama, između kamenja ili ispod mostova. Mladi su čučavci. Uglavnom se hrani vodenim insektima i to više tvrdokrilcima, dok rjeđe u ishrani koristi manje mekušce i rakove. Ponekad zna da ulovi i manju ribu.

Prema posljednjim objavljenim podacima BirdLife-a, koji se odnose na procjene evropskih populacija u periodu 1990.-2000., evropska populacija vodenkosa broji između 170.000 i 330.000 gnijezdećih parova i stabilna je. Međutim, kao što sam napomenuo, vodenkos je vezan uz izuzetno čiste vode. Ovo je ujedno i razlog što ova vrsta svakog dana postaje sve ugroženija. Naime, nepotrebno je naglašavati da su naše vode sve više zagađene, a čemu nažalost svjedočimo iz minute u minut, i da vodenkosu kao čistuncu ova kva situacija smanjuje životni prostor. Postavlja se pitanje koliko je vrijedno truda uputiti još jedan apel za zaštitu izvorišta kao što su ona na Vrelu Bosne i Bune gdje se vodenkos svakodnevno susreće. Ipak, molit ću za njih kao i za dugovječnost naših planinskih rijeka kako zbog vodenkosa, tako i zbog nas. Na kraju, Vama poštovani čitaoci preporučujem da prilikom sljedeće posjete nekom od očuvanih brzaka obratite pažnju na kamenje koje viri iz vode. Možda ćete na nekom od njih vidjeti vodenkosa. Ukoliko ga vidite uživajte u prizoru koji vam se ukaže, jer je to jedan od onih trenutaka u životu kada vrijeme vrijedi zaustaviti. ♣

Dok stoji na kamenju, slično palčiću, zna nadići rep. U letu izgleda nezgrapno, poput letećeg torpeda, ali leti veoma brzo. Krila koristi i ispod vode brzo mašući njima što mu povećava brzinu prilikom ronjenja. U vrijeme gniježdenja uglavnom je uz izvorišta, brze potoke i planinske rijeke, dok se zimi može vidjeti i uz sporije rijeke. Godišnje ima dva legla u koja polaže 4 do 6 jaja. Gnijezdo pravi u rupama, između kamenja ili ispod mostova. Mladi su čučavci. Uglavnom se hrani vodenim insektima i to više tvrdokrilcima, dok rjeđe u ishrani koristi manje mekušce i rakove. Ponekad zna da ulovi i manju ribu.